

- SANDSTEDE H. 1931. Die Gattung *Cladonia*. – W: C. L. RABENHORST (red.), Kryptogamen-Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz. Die Flechten (*Lichenes*), s. 1–531. Borntraeger, Leipzig.
- TOBOLEWSKI Z. 1965. Wykaz porostów dotychczas stwierdzonych w Polsce (wraz z bibliografią lichenologiczną). – Pr. Komis. Biol. Pozn. Tow. Przyj. Nauk **24**(3): 1–62.
- WĘGRZYN M. 2009. The lichens of the dwarf pine belt in the polish part of the High Tatra Mts. – Fragn. Flor. Geobot. Polonica, Suppl. 12 (w druku).

PIOTR OSYCZKA, *Zakład Badań i Dokumentacji Polarnej, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków, Polska; e-mail: piotr.osyczka@uj.edu.pl*

ADAM FLAKUS, *Pracownia Lichenologii, Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, ul. Lubicz 46, PL-31-512 Kraków, Polska; e-mail: a.flakus@botany.pl*

Przyjęto do druku: 25.02.2009 r.

Usnea florida (Usneaceae, zlichenizowane Ascomycota) – nowe stanowisko w Puszczy Białowieskiej

Gatunki rodzaju *Usnea* w Polsce należą do porostów najbardziej wrażliwych na zmiany środowiska przyrodniczego i są organizmami zagrożonymi i objętymi ścisłą ochroną prawną. Do najcenniejszych, rzadkich gatunków należy *Usnea florida* (L.) Weber *ex* F. H. Wigg. Gatunek ten rośnie w naturalnych, dobrze zachowanych kompleksach leśnych, na korze drzew iglastych (*Abies*, *Larix*, *Picea*, *Pinus*) i liściastych (*Acer*, *Alnus*, *Betula*, *Carpinus*, *Fagus*, *Quercus*).

Rozmieszczenie tego gatunku w Europie jest dobrze rozpoznane i było publikowane przez wielu autorów. W Polsce *Usnea florida* notowana była przede wszystkim w górach np.: MOTYKA (1924), FABISZEWSKI (1968), KISZKA i KOŚCIELNIAK (1998), ŚLIWA (1998); BIELCZYK (2003), OLECH (2004), KOŚCIELNIAK (2007), na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej (NOWAK 1961). Na niżu Polski występuje rzadko (RYDZAK 1969; CIEŚLIŃSKI & TOBOLEWSKI 1988; FAŁTYNOWICZ 1992; CIEŚLIŃSKI & CZYŻEWSKA 1997; CIEŚLIŃSKI 2003a i inni).

W lutym 2008 r. w Puszczy Białowieskiej, w „Rezerwacie Krajobrazowym im. Władysława Szafera”, w pobliżu osady Zwierzyniec (oddział 444B) odnotowano kilka plech *Usnea florida*. Rośliny one na korze grabu, na wysokości 2 do 4 m, w grądzie *Tilio-Carpinetum*. Jeden z okazów znaleziono pod drzewem. Jest to nowe stanowisko w Puszczy Białowieskiej i w Polsce północno-wschodniej. W tym regionie Polski *Usnea florida* znana była dotychczas tylko z czterech stanowisk także z Puszczy Białowieskiej (CIEŚLIŃSKI 2003a).

Zebrany okaz *Usnea florida* jest dobrze wykształcony. Plecha krzaczkowata, sztywna, rozgałęziona, szarozielonawa, z zaczernioną nasadą, o długości 9 cm. Gałązki pokryte brodawkami, bez soraliów. Owocniki liczne, na końcach gałązek, tarczki żółtawe, z brzeżnymi gałązeczkami (Ryc. 1). Zarodniki bezbarwne, elipsoidalne, drobne, po 8 w worku.

W Polsce (CIEŚLIŃSKI i in. 2003) i w Polsce północno-wschodniej (CIEŚLIŃSKI 2003b) *Usnea florida* jest gatunkiem na granicy wymarcia (kategoria CR).

Ryc. 1. Okaz *Usnea florida* (L.) Weber ex F. H. Wigg. z nowego stanowiska w „Rezerwacie Krajobrazowym im. Władysława Szafera”, Puszcza Białowieńska

Fig. 1. Specimen of *Usnea florida* (L.) Weber ex F. H. Wigg. from the new locality of “Rezerwat Krajobrazowy im. Władysława Szafera”, Białowieża Primeval Forest

Podziękowania. Pani dr Ewie Pirożnikow składamy serdeczne podziękowania za wskazanie stanowiska *Usnea florida* i pomoc w badaniach terenowych.

Summary. *Usnea florida* (Usneaceae, lichenized Ascomycota) – new locality in Białowieża Primeval Forest. *Usnea florida* (L.) Weber ex F. H. Wigg. is one of precious and rare species of *Usnea* in Poland. It is a new, fifth locality in Białowieża Primeval Forest and North-Eastern Poland. The species was found on the bark of *Carpinus betulus* in *Tilio-Carpinetum*.

LITERATURA

- BIELCZYK U. (red.) 2003. The lichens and allied fungi of the Polish Carpathians. s. 342. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- CIEŚLIŃSKI S. 2003a. Atlas rozmieszczenia porostów (*Lichenes*) w Polsce północno-wschodniej. Distribution atlas of lichens (*Lichenes*) in north-eastern Poland. – *Phytocoenosis* **15** (N.S.), Suppl. Cartogr. Geobot. **15**: 1–430.
- CIEŚLIŃSKI S. 2003b. Czerwona lista porostów zagrożonych w Polsce Północno-Wschodniej. – W: K. CZYZEWSKA (red.), *Zagrożenie porostów w Polsce*. – *Monogr. Bot.* **6**: 91–106.
- CIEŚLIŃSKI S. & CZYZEWSKA K. 1997. *Lichenes*. – W: J. B. FALIŃSKI & W. MULENKO (red.), *Cryptogamous plants in the forest communities of Białowieża National Park. Ecological Atlas (Project CRYPTO 4)*. – *Phytocoenosis* **9** (N.S.), Suppl. Cartogr. Geobot. **7**: 123–163.
- CIEŚLIŃSKI S. & TOBOLEWSKI Z. 1988. Porosty (*Lichenes*) Puszczy Białowiejskiej i jej zachodniego przedpola. – *Phytocoenosis* **1** (N.S.), Suppl. Cartogr. Geobot. **1**: 3–216.
- CIEŚLIŃSKI S., CZYZEWSKA K. & FABISZEWSKI J. 2003. Czerwona lista porostów zagrożonych w Polsce. – W: K. CZYZEWSKA (red.), *Zagrożenie porostów w Polsce*. – *Monogr. Bot.* **91**: 13–49.
- FABISZEWSKI J. 1968. Porosty Śnieżnika Kłodzkiego i Gór Białskich. – *Monogr. Bot.* **26**: 1–115.
- FALTYNOWICZ W. 1992. The lichens of Western Pomerania (NW Poland). An ecogeographical study. – *Polish Bot. Stud.* **4**: 1–182.

- KISZKA J. & KOŚCIELNIAK R. 1998. The flora of lichens in the Polish Eastern Carpathians. – W: S. KONDRATYUK & B. COPPINS (red.), Lobarion lichens as indicators of primeval forests of the Eastern Carpathians (Darwin International Workshop, 25–30 May 1998, Kostrino, Ukraine). Kostrino, s. 81–101.
- KOŚCIELNIAK R. 2007. *Usnea florida* – threatened species of rich biotopes in the Polish Eastern Carpathians. – Acta Mycol. **42**(2): 281–286.
- MOTYKA J. 1924. Studja nad florą porostów tatrzańskich. Cz. 1. Porosty zebrane z Dolinie Kościeliskiej. – Acta Soc. Bot. Pol. **2**(1): 44–59.
- NOWAK J. 1961. Porosty Wyżyny (Jury) Krakowsko-Częstochowskiej. – Monogr. Bot. **11**(2): 1–126.
- OLECH M. 2004. Lichens of the Tatra National Park. A checklist. s. 138. W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- RYDZAK J. 1969. Badania nad stanem ilościowym flory porostów nadrzewnych Puszczy Białowieskiej i Puszczy Ludzkiej. – Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska Sect. C **24**(6): 65–72.
- ŚLIWA L. 1998. Antropogeniczne przemiany lichenoflory Beskidu Sądeckiego. – Zesz. Nauk. Uniw. Jagiell. Pr. Bot. **31**: 1–158.

KATARZYNA KOLANKO & ANNA MATWIEJUK, Zakład Botaniki, Instytut Biologii, Uniwersytet w Białymstoku, ul. Świerkowa 20 B, PL-15-950 Białystok, Polska; e-mail: katkol@uwb.edu.pl, matwiej@uwb.edu.pl

Przyjęto do druku: 23.01.2009 r.

Furcellaria fastigiata, interesujący gatunek bałtyckiego krasnorostu

Furcellaria fastigiata (L.) Lam. (widlik) jest przedstawicielem rodziny *Furcellariaceae* z rzędu *Gigartinales*. Kilkunastocentymetrowa plecha tego gatunku jest chrząstkowata, zazwyczaj żywo czerwona lub czerwono-brunatna oraz mocno gałęzista (Ryc. 1). W budowie wewnętrznej (Ryc. 2) wyróżniamy obwodową strefę komórek okorowania oraz położony centralnie rdzeń zbudowany z licznych porzgałęzianych nici. Znana jest także forma *F. fastigiata* fo. *aegagropila* Reinke 1889 przyjmująca postać kulistych tworów luźno toczonych po dnie, złożonych ze zbitych grup nici (STARMACH 1937, 1977). Tetrasporofit jest diploidalny i wykazuje obecność 68 chromosomów. Osobniki gametofityczne są dwupienne. Organy rozmnażania tworzą się w zgrubiałych rozgałęzieniach szczytowych. Cykl rozwojowy gatunku jest haplo-diplobiontyczny, a sporofit od gametofitu różni się nieznacznie pod względem morfologicznym. Duże znaczenie dla występowania tego krasnorostu ma jednak namnażanie wegetatywne (AUSTIN 1960).

Furcellaria fastigiata znajdowany jest wzdłuż wielu wybrzeży Północnego Atlantyku oraz połączonych z nim mórz. Obfite populacje tego gatunku porastają znaczne obszary litoralu u wybrzeży Danii, Szwecji i Kanady (LEVRING 1940; KYLIN 1944; LUND & BJERRE-PETERSEN 1952, 1961). *F. fastigiata* zasiedla dno kamieniste lub skaliste na głębokościach od około 1m do prawie 40 m (ROSENINGE 1909). W niektórych krajach skandynawskich (Dania, Finlandia) omawiany gatunek znalazł nawet zastosowanie jako źródło agar-agaru oraz innych związków żelujących – karagenu i furcellaranu – polisacharydów zawierających